

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

“29” серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА**

вибіркова

Освітньо-професійна програма Географія

Спеціальність 106 Географія

Галузь знань 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «*Географічні аспекти глобальних проблем людства*» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності 106 Географія, галузі знань 10 Природничі науки, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 12 від 21 грудня 2020 року).

Розробник:

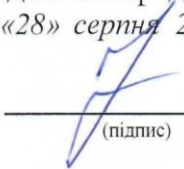
Джаман Ярослав Васильович – асистент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

Джаман Ярослав Васильович – асистент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол № 12/1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Іван КОСТАЩУК

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова навчально-методичної ради _____

(підпис)

Наталія АНДРУСЯК

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

Навчальна дисципліна «Географічні аспекти глобальних проблем людства» належить до переліку вибірових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр», що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження глобальних проблем людства (країн і окремих регіонів) та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про особливості збалансованого розвитку і територіальної організації продуктивних сил і суспільства загалом, раціонального використання природних ресурсів і охорони оточуючого середовища, взаємодії природи і суспільства в системі «Природа – Людина – Господарство», вдосконалення вмінь та навичок регіональних досліджень набутих під час вивчення дотичних дисциплін.

1.1. Мета викладання дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є вивчити причини виникнення і характерні риси географії глобальних проблем людства.

1.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- вивчити теоретико-методологічні основи становлення глобалістики та глобальних проблем,
- розглянути причини виникнення глобальних проблем людства,
- проаналізувати глобальні проблеми людства і географічні особливості їх поширення,
- розглянути збалансований розвиток суспільства як шлях до вирішення глобальних проблем людства.

1.3. Результати навчання.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою

ЗК5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

ФК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.

ФК 12. Здатність читати і створювати географічні карти з використанням ГІС, використовувати їх у навчальній і практичній діяльності, наукових дослідженнях.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

ПРН5.Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

ПРН9. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПРН10. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

ПРН16. Встановлювати закономірності розміщення, руху, структури, територіальної організації населення та господарства, просторових процесів та форм організації життя людей на глобальному, регіональному та національному рівнях.

ПРН17. Оцінювати роль і місце України у сучасному світі, аналізувати і пояснювати особливості просторової організації природи, населення і господарства України.

ПРН18. Синтезувати та застосовувати знання теоретичних основ географічних наук для моніторингу і оцінки природних умов, розвитку економіки, населення та соціальної сфери країн та, України зокрема.

ПРН19. Інтерпретувати географічні процеси та явища для подальшого прогнозування особливостей співпраці країн на глобальному та регіональному рівнях та сталого розвитку.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

знати:

- сутність поняття «глобалізації» та тенденції розвитку глобалізаційних процесів,

- основні школи сучасної глобалістики як наукового напрямку,

- причини виникнення глобальних проблем людства,

- географічні особливості проявів глобальних проблем людства,

економічні проблеми.													
Тема 5. Глобальні сировинно-енергетичні та екологічні проблеми.	16	4	4			8							
Тема 6. Глобальні соціальні проблеми забезпечення життєдіяльності та якості життя людини.	16	4	4			8							
Тема 7. Збалансований розвиток суспільства – шлях до вирішення глобальних проблем людства.	18	4	4			10							
Разом за ЗМ 2	66	16	16			34							
Усього годин	120	30	30			60							

2.3. Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	Глобалізація і глобальні проблеми людства. 1. Глобалізація як феномен сучасності. 2. Тенденції глобалізації. 3. Основні школи сучасної глобалістики.
2	Глобалізація світових економічних процесів. 1. Концепції економічної глобалізації. 2. Сутність та передумови глобалізації світової економіки. 3. Головні форми глобалізації світового господарства. 4. Наслідки глобалізації для світової економіки загалом та національних господарств зокрема. 5. Глобалізація для національної економіки України.
3	Глобальні проблеми людства: сутність, причини виникнення. 1. Поняття, причини виникнення глобальних проблем. 2. Взаємозв'язок глобальних проблем. 3. Способи розв'язання глобальних проблем.
4	Глобальні геополітичні та економічні проблеми. 1. Збройні конфлікти у світі. 2. Проблема збереження миру на Землі. 3. Проблема боротьби з міжнародним тероризмом. 4. Проблема забезпечення поступального і пропорційного розвитку господарства світу. 5. Проблема подолання економічної відсталості країн.
5	Глобальні сировинно-енергетичні та екологічні проблеми. 1. Загальна характеристика проблем взаємовідносин природи і суспільства. 2. Сировинна проблема і шляхи її вирішення. 3. Енергетична проблеми і шляхи її вирішення. 4. Проблема використання ресурсів Світового океану. 4. Екологічні проблеми людства:

	<ul style="list-style-type: none"> а) причини виникнення екологічних проблем, б) проблеми забруднення гідросфери, в) проблема питної води, г) проблеми забруднення атмосфери, д) проблема виснаження озонового шару, е) проблема кислотних дощів.
6	<p>Глобальні соціальні проблеми забезпечення життєдіяльності та якості життя людини.</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Продовольча проблема людства та шляхи її вирішення. 2. Демографічна проблема. 3. Проблема нелегальної міграції. 4. Проблема подолання соціальної відсталості країн і збереження свободи, добробуту та якості життя людини.
7	<p>Збалансований розвиток суспільства – шлях до вирішення глобальних проблем людства.</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Збалансований розвиток – шлях до збереження суспільства. 2. Етапи виникнення та становлення концепції збалансованого розвитку. 3. Глобальні цілі збалансованого розвитку до 2030 року. 4. Оновлена стратегія збалансованого розвитку ЄС. 5. Стратегічне бачення сталого розвитку України. 6. Керівні принципи стратегії збалансованого розвитку. 7. Національні цілі сталого розвитку України. 8. Впровадження стратегії збалансованого розвитку.

2.4. Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання / завдання)
1.	<p>Теоретико-методологічні основи становлення глобалістики та сучасний стан її розвитку.</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Глобалізація як феномен сучасності. Складові компоненти процесу глобалізації. 2. Основні джерела виникнення глобальних проблем сучасності. 3. Класифікації глобальних проблем сучасності. Тенденції глобалізації. 4. Основні школи сучасної глобалістики. 5. Концепція «межі зростання». 6. Концепція «універсального еволюціонізму». 7. Концепція «мітозу біосфер». 8. Концепція «контрольованого глобального розвитку». 9. Концепція «світ-системного аналізу». 10. Нові концептуальні школи глобалістики.
2.	<p>Основні підходи до дослідження глобалізаційних процесів, їх сутність і характеристика.</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Економічний підхід дослідження глобалізаційних процесів. 2. Геополітичний підхід дослідження глобалізаційних процесів. 3. Соціологічний підхід дослідження глобалізаційних процесів. 4. Екологічний підхід дослідження глобалізаційних процесів. 5. Політологічний підхід дослідження глобалізаційних процесів: <ul style="list-style-type: none"> а) до політичних систем (національних держав), б) до політичних партій. 6. Загальні висновки. Міжнародні організації як інститути глобального світу.

3.	<p align="center">Глобальні проблеми, що виникають у процесі суспільних взаємовідносин. Продовольча проблема людства. Воєнні конфлікти у світі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подолання відсталості країн, що розвиваються. 2. Продовольча проблема людства. 3. Проблема війни і миру. 4. Найбільші конфлікти у світі. 5. Тероризм. 6. На контурну карту світу у розрізі країн нанести показники: <ol style="list-style-type: none"> 1) калорійність харчування (калорій на 1 особу на добу), 2) рівень голодування серед дітей віком до 5 років (частка голодуючих дітей від загальної чисельності дітей віком до 5 років, %). <p>Виявити просторові особливості забезпеченості продуктами харчування.</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. На контурну карту світу у розрізі країн нанести: <ol style="list-style-type: none"> 1) Переважаючі конфлікти (способом якісного фону), 2) Характер конфліктів (способом значків), 3) Стовпчиковими діаграмами відобразити: <ol style="list-style-type: none"> а) країни-постачальники озброєння (у млн. доларів), б) країни-споживачі озброєння (у млн. доларів). <p>Виявити просторові особливості поширення конфліктів, виробництва і використання зброї.</p>
4.	<p align="center">Глобальні проблеми, що виникають у наслідок розвитку людини. Територіальна диференціація народжуваності населення у світі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Демографічна проблема. 2. Проблема подолання соціальної відсталості країн і збереження свободи, добробуту та якості життя людини. 3. Проблема нелегальної міграції. 4. На контурну карту світу в розрізі країн нанести способом картограми показники народжуваності населення. Завдання виконувати за двома варіантами: <ol style="list-style-type: none"> 1) загальні коефіцієнти народжуваності; 2) сумарні коефіцієнти народжуваності. <p>Проаналізувати територіальні відміни показників народжуваності у світі та по материках.</p>
5.	<p align="center">Територіальна диференціація смертності населення у світі. Територіальна диференціація природного приросту населення у світі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На контурну карту світу у розрізі країн нанести способом картограми показники смертності населення. Для виконання завдання використати запропоновану шкалу показників смертності (у ‰). Проаналізувати територіальні відміни показників смертності у світі та по материках. 2. На контурну карту світу у розрізі країн нанести способом картограми показники природного приросту (скорочення) населення. Для виконання завдання використати запропоновану шкалу показників природного приросту (скорочення). Проаналізувати територіальні відміни показників природного приросту населення у світі та по материках.
6.	<p align="center">Новітні глобальні проблеми людства.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема боротьби з міжнародним тероризмом. 2. Проблема нелегальної міграції. 3. Проблема освоєння Світового океану. 4. Проблема освоєння Антарктики і Арктики. 5. Проблема освоєння космосу.

3. Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ):

1. Класифікації глобальних проблем сучасності.
2. Тенденції глобалізації.
3. Основні школи сучасної глобалістики.
4. Концепція «універсального еволюціонізму».
5. Концепція «межі зростання».
6. Концепція «мітозу біосфер».
7. Концепція «контрольованого глобального розвитку».
8. Концепція «світ-системного аналізу».
9. Нові концептуальні школи глобалістики.
10. Сутність та передумови глобалізації світової економіки.
11. Загальні напрямки глобальних змін сучасності.
12. Основні глобальні проблеми сучасності.
13. Географія найбільших конфліктів у світі.
14. Проблема тероризму і можливі шляхи її вирішення.
15. Економічний підхід до дослідження глобалізаційних процесів, його сутність і характеристика.

4. Завдання для самостійної роботи студентів:

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1	Глобалізація і глобальні проблеми людства.	Поняття, причини виникнення глобальних проблем. Складові компоненти процесу глобалізації. Основні джерела виникнення глобальних проблем сучасності. Наслідки глобалізації для світової економіки загалом та національних господарств зокрема. Сутність глобалізації для національної економіки України.	10
2	Глобалізація світових економічних процесів.	Концепції економічної глобалізації. Передумови глобалізації світової економіки. Форми глобалізації світової економіки. Основні ознаки глобалізації світової економіки.	6
3	Глобальні проблеми людства: сутність, причини виникнення.	Глобалізація як феномен сучасності. Загальні напрямки глобальних змін сучасності. Сутність принципу субсидіарності (доповнюваності). Головні суб'єкти глобалізації світового господарства.	10
4	Глобальні геополітичні та економічні проблеми.	Переваги і проблеми домінування ТНК і транснаціональних альянсів. Глобальна інформаційна інфраструктура – головна основа глобалізації. Сутність соціально-економічних наслідків глобалізації світової економіки для більш розвинутих країн.	8

		Сутність соціально-економічних наслідків глобалізації світової економіки для менш розвинутих країн. Проблема відвернення світової ядерної війни та забезпечення стабільного миру і шляхи її вирішення.	
5	Глобальні сировинно-енергетичні та екологічні проблеми.	Загальна проблема взаємовідносин природи і суспільства. Проблема виснаження озонового шару і можливі шляхи її вирішення. Проблема необхідності ефективної та комплексної охорони навколишнього середовища і шляхи її вирішення.	8
6	Глобальні соціальні проблеми забезпечення життєдіяльності та якості життя людини.	Сутність принципу ідеї правогромадянської гідності. Сутність глобалізації фінансово-кредитної сфери. Проблема розвитку людини та перспектив забезпечення її гідного майбутнього і шляхи її вирішення.	8
7	Збалансований розвиток суспільства – шлях до вирішення глобальних проблем людства.	Способи розв'язання глобальних проблем. Концепція «сталого розвитку». Міжнародні організації як інститути глобального світу. Світова Програма переходу до збалансованого розвитку суспільства. Головні цілі сталого (збалансованого) розвитку суспільства.	10

5. Методи навчання:

словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо),
практичні заняття,
наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо),
робота з книгою: навчально-методичною, науковою,
електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),
самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

6. Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю:

1. Охарактеризуйте глобалізацію як феномен сучасності.
2. Розкрийте складові компоненти процесу глобалізації.
3. Визначте основні джерела виникнення глобальних проблем сучасності.
4. Проаналізуйте класифікацію глобальних проблем сучасності.
5. Розкрийте тенденції глобалізації.
6. Назвіть основні школи сучасної глобалістики.
7. Розкрийте сутність концепції «межі зростання».
8. Розкрийте сутність концепції «універсального еволюціонізму».
9. Розкрийте сутність концепції «мітозу біосфер».

10. Розкрийте сутність концепції «контрольованого глобального розвитку».
11. Розкрийте сутність концепції «світ-системного аналізу».
12. Охарактеризуйте нові концептуальні школи глобалістики.
13. Визначте концепції економічної глобалізації.
14. Розкрийте сутність та передумови глобалізації світової економіки.
15. Назвіть головні форми глобалізації світового господарства.
16. Розкрийте наслідки глобалізації для світової економіки загалом та національних господарств зокрема.
17. Розкрийте сутність глобалізації для національної економіки України.
18. Охарактеризуйте концепцію «сталого розвитку».
19. Розкрийте загальні напрямки глобальних змін сучасності.
20. Розкрийте сутність принципу субсидіарності (доповнюваності).
21. Розкрийте сутність принципу ідеї правогромадянської гідності.
22. Головні підходи до етапів розвитку економічної глобалізації.
23. Проаналізуйте основні ознаки глобалізації світової економіки.
24. Розкрийте переваги і проблеми домінування ТНК і транснаціональних альянсів.
25. Розкрийте переваги і проблеми регіоналізації світової економіки.
26. Глобальна інформаційна інфраструктура – головна основа глобалізації.
27. Головні суб'єкти глобалізації світового господарства.
28. Охарактеризуйте рівні процесу глобалізації.
29. Розкрийте переваги і проблеми інтенсифікації міжнародної торгівлі товарами та послугами.
30. Розкрийте сутність глобалізації фінансово-кредитної сфери.
31. Розкрийте сутність глобального інвестиційного буму та інтенсифікації міжнародної міграції робочої сили.
32. Розкрийте сутність соціально-економічних наслідків глобалізації світової економіки для більш розвинутих країн.
33. Розкрийте сутність соціально-економічних наслідків глобалізації світової економіки для менш розвинутих країн.
34. Основні глобальні проблеми сучасності.
35. Позитивні наслідки процесу глобалізації для національної економіки України.
36. Негативні наслідки процесу глобалізації для національної економіки України.
37. Розкрийте сутність поняття «глобальні проблеми» та назвіть їх.
38. Розкрийте причини виникнення глобальних проблем людства.
39. Розкрийте взаємозв'язок глобальних проблем людства.
40. Назвіть способи розв'язання глобальних проблем людства.
41. Розкрийте основні шляхи розв'язання глобальних проблем для країн, що розвиваються.
42. Розкрийте загальну характеристику проблем взаємовідносин природи і суспільства.
43. Розкрийте сутність сировинної та енергетичної проблем і шляхи їх вирішення.

44. Розкрийте сутність продовольчої проблеми людства і шляхи її вирішення.
45. Розкрийте сутність екологічних проблем людства і шляхи їх вирішення.
46. Розкрийте причини виникнення екологічних проблем.
47. Розкрийте проблему забруднення гідросфери і шляхи її вирішення.
48. Розкрийте проблему питної води і шляхи її вирішення.
49. Розкрийте проблему забруднення атмосфери і шляхи її вирішення.
50. Розкрийте проблему виснаження озонового шару і можливі шляхи її вирішення.
51. Розкрийте проблему кислотних дощів і шляхи її вирішення.
52. Розкрийте проблему відвернення світової ядерної війни та забезпечення стабільного миру і шляхи її вирішення.
53. Розкрийте проблему необхідності ефективної та комплексної охорони навколишнього середовища і шляхи її вирішення.
54. Розкрийте проблему ліквідації відсталості країн, що розвиваються і шляхи її вирішення.
55. Розкрийте демографічну проблему і шляхи її вирішення.
56. Розкрийте проблему раціонального використання Світового океану і шляхи її вирішення.
57. Розкрийте проблему мирного освоєння космічного простору і шляхи її вирішення.
58. Розкрийте проблему розвитку людини та перспектив забезпечення її гідного майбутнього і шляхи її вирішення.
59. Географія найбільших конфліктів у світі.
60. Проблема тероризму і можливі шляхи її вирішення.
61. Економічний підхід до дослідження глобалізаційних процесів, його сутність і характеристика.
62. Геополітичний підхід до дослідження глобалізаційних процесів, його сутність і характеристика.
63. Соціологічний підхід до дослідження глобалізаційних процесів, його сутність і характеристика.
64. Екологічний підхід до дослідження глобалізаційних процесів, його сутність і характеристика.
65. Політологічні підходи до дослідження глобалізаційних процесів, їх сутність і характеристика.
66. Розкрийте сутність міжнародних організацій як інститутів глобального світу.
67. Збалансований розвиток суспільства – шлях до вирішення глобальних проблем людства.
68. Головні принципи збалансованого розвитку суспільства.
69. Проаналізуйте Світову Програму переходу до збалансованого розвитку суспільства.
70. Назвіть цілі сталого (збалансованого) розвитку суспільства.

7. Система контролю та оцінювання.

7.1. Методи і форми контролю.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - залік, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

7.2. Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю.

Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навичок при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

Контроль виконання *індивідуальних завдань* здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів дослідження.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконанні ІНДЗ та контрольний модуль (залік). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до заліку, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (залік). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

7.3. Розподіл балів, які отримують студенти.

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
Т 1	8
Т 2	8

Т 3	9
Сума	25
Змістовий модуль 2	
Т 4	10
Т 5	10
Т 6	10
Т 7	5
Сума	35
Залік	
Всього	100

7.4. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС.

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	відмінно
Зараховано	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Зараховано	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Не зараховано	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання)

8. Зарахування результатів неформальної освіти:

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №10 від 28 жовтня 2019 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;

- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Prometheus (<https://prometheus.org.ua>) та інших фахових платформах, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

9. Література:

9.1. Основна

1. Бершадська Т. Економічна та соціальна географія світу. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. - 264 с.
2. Гілецький Й.Р., Сливка Р.Р. Соціально-економічна географія світу : навчальні матеріали. Тернопіль : Мандрівець, 2016. - 132 с.
3. Гілецький Й. Р., Сливка Р. Р. Соціально-економічна географія світу. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. - 400 с.
4. Глобальні проблеми світу. Атлас. Київ.: ДНВ «Картографія», 2009. - 144 с.
5. Джаман В.О., Мручковський П.В., Джаман Я.В. Етногеографія Західноукраїнського регіону: монографія. – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2020. – 240 с.
6. Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міграцій населення України: наслідки російської агресії // УГЖ. – 2024, № 1. – С. 40 – 48.
7. Джаман Я. В. Етнотуризм: до питання поняттєвої термінології та його значення у контексті міжетнічних стосунків в умовах глобалізації суспільства // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2020. – Вип. 826: Географія. – С. 94 – 100.
8. Dzhaman V. International function large Cities of Ukraine (on the Chernivtsi Example) / V. Dzhaman, A. Czaplinska, Ya. Dzhaman // Slupskie Prace Geograficzne. – № 14. – Slupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Slupsku, 2017. – S. 61-78.
9. Dzhaman V. Technical approaches to the geographical investigations of the dynamics of socio-economic condition of the rural settlements during the transition period (based on the example of Ivano-Frankivsk region, Ukraine) / V. Dzhaman, I. Kovbas, Ja. Dzhaman // Lucrarile Seminarului Geografic “Dimitrie Cantemir”. – 2015. – Vol. 39, №1. – P. 99-108.

Допоміжна:

1. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство [пер. з англ.]. Київ.: Києво-Могилянська академія, 2006. - 203 с.
2. Білорус О. Власов В. Глобалістика – нова синтетична наука. *Вісник Національної академії наук України*. 2010. № 3. - С. 17-26.
3. Глобальні зміни світу - 2025 : доповідь Національної розвідувальної ради США; [пер. з англ.] Львів: Літопис, 2010. – 188 с.
4. Глобальний конкурентний простір : монографія / О. Г. Білорус, та ін. Київ. Міжнар. ін.-т глобалістики, 2007. - 680 с.
5. Дністрянський М.С. Геополітика : навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2011. - 436 с.
6. Економічна і соціальна географія світу: підручник / Б. П. Яценко, Київ.: Наш час, 2013. - 472 с.
7. Економічний словник-довідник// за ред. С. В. Мочерного. Київ: Феміна, 1995. - 368 с.

8. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти : навч. пос. Київ. : Либідь, 2009. - 352 с.
9. Козловець М. А. Національна державність за доби глобалізму. *Практична філософія*. 2009. № 2. - С. 164-172.
10. Книш М.М., Котик Л.І. Політико-географічна глобалістика : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. - 484 с .
11. Мироненко Н. С. Глобалізм і географія // Краєзнавство. Географія. Туризм. – Київ, 2007. - № 29/32. - С. 3-6.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriiia-fedkovycha>
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriiia-fedkovycha/>